

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGRABIA

Lectio magistralis

Dan Hrvatskog katoličkog sveučilišta

Zagreb, 3. lipnja 2019.

Isabel Capelo Gil

Rektorica Portugalskoga katoličkog sveučilišta (Universidade Católica Portuguesa – UCP)

Gaudium de veritate. Katolička sveučilišta i budućnost visokoškolskog obrazovanja

Vaša Eminencijo, kardinale Bozaniću,

Poštovani rektore, oče Željko Tanjiću,

Dekani, profesori, studenti i zaposlenici,

Uvaženi gosti,

Zaista mi je veliko zadovoljstvo ovoga znamenitog dana biti ovdje u Zagrebu na istaknutom Katoličkom sveučilištu. Prvo bih se željela obratiti rektoru, profesorima, zaposlenicima i studentima i zaželjeti im uspješan i radostan put u potrazi za znanjem.

Gaudium de veritate, radost istine opisana u *Ispovijestima* sv. Augustina i nadahnjujući moto za rad katoličkih sveučilišta kako je predstavljen u uvodu u Apostolsku konstituciju o katoličkim sveučilištima *Ex Corde Ecclesiae* (1990.) sv. Ivana Pavla II., trebala bi sve nas, pripadnike šire zajednice znanstvenika, profesora, studenata i zaposlenika katoličkih sveučilišta, potaknuti da prigrlimo budućnost s nadom, radošću i povjerenjem.

Pa ipak, većinom, skloni smo razmatrati prepreke i prijetnje modela visokog obrazovanja „u ruševinama“, kako je to jednom sročio Kanađanin Bill Readings,¹ ili kao slom tradicionalnih humanističkih obrazovnih modela, koji su dio našega temeljnog identiteta. Određeni defetizam koji je srodan onomu što papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Evangelii Gaudium* (*Radost evanđelja*) opisuje kao sklonost „korizmi bez Uskrsa“, čini se da prožimlje diskurs krize, gledajući u budućnost s tjeskobnom skepsom i kritikom tehnološkog imperativa, umjesto sa samosvjesnom samouvjerenošću da će, iako se 'vremena mijenjaju', kao što je slavno pjevao dobitnik Nobelove nagrade Bob Dylan, katolička sveučilišta uspješno napredovati kao 'neusporediva središta znanja i kreativnosti' te u neprestanoj radosti potrage za istinom, njezina otkrivanja i priopćavanja.

To je razlog zašto, unatoč brojnim izazovima, tvrdim da umjesto da se bavimo jadom zaboravljene prošlosti, produktivno je razmisliti o sjaju sadašnjosti. Zacijelo, ova sadašnjost u ovaj radostan vidik u budućnost unosi niz upozorenja, bilo da se radi o brzim i često neočekivanim preobrazbama na društvenoj i političkoj sceni, o očitom kraju ili dubokoj krizi dugo etabliranih političkih ili gospodarskih sustava, sve većem jazu u dohotku, ekološkim prijetnjama našoj zajedničkoj kući, demografskoj zimi Europe, pritisku migracijskih tokova ili sigurnosnim prijetnjama. Štoviše, čini se da je budućnost puna izazova privatnosti, prouzročenih tehnološkom preobrazbom i umjetnom inteligencijom, postoji rastuća zabrinutost glede budućnosti rada; čini se da je sâma ideja čovjeka te dostojanstva života u svim njegovim oblicima pod opsadom tehnokratske paradigme koja dovodi u pitanje ključnu interakciju vjere i razuma. No, dopustite da postavim pitanje, je li ikada bilo drugačije? Je li ikada postojalo razdoblje Arkadije – čak i u vrijeme kada su sva europska sveučilišta u svojoj biti bila katolička, budući ih je utemeljila Crkva – vrijeme, kažem, bez dubokih izazova? Kada kontekst nije bio nemiran, pa čak možda i zastrašujući ili neprijateljski prema radu sveučilišta?

Godine 1247., prošlost zacijelo nije bila idealna i bez sukoba kada je Oxford dobio povelju iz ruku kralja Henrika III., a Engleska je bila duboko upletena u rat s barunima i s kraljem Francuske. Niti je to bilo tako mnogo stotina godina poslije, kada su u Berlinu osnovani fakulteti teologije, prava, medicine i filozofije koji su 1810. prerasli u Humboldtovo sveučilište. Prusija i druge njemačke države bile su zapletene u rat protiv Napoleona, koji je od 1803. okupirao krajeve Njemačke. Izazovi političkog prevrata slobodnoj misli uvijek su bili problem tako da su uvjeti u kojima su sveučilišta radila – za razliku od formule od koje pati J. Derrida – oblikovali ovaj razvoj tijekom stoljeća. A ti uvjeti nikad nisu bili idealni za temeljno poslanje ovih institucija. Na Humboldtovom sveučilištu na prijelazu 19. stoljeća politička pitanja oblikovanja identiteta te državnosti imali su snažan utjecaj na sâmo poimanje o tomu što bi sveučilište trebalo biti, ali isto tako je to imala i promijenjena uloga znanosti te novi napredci u područjima od fizike do biologije ili, poslije, pojava novoga polja društvenih znanosti, te područja kao što su sociologija ili etnografija. Novo je polje tom poslanju uvijek donijelo nove izazove.

Stoga, iako se štošta promijenilo, strateško je uzbuđenje ostalo isto. Ono je zapravo duboko usađeno na putu prema onoj radosti istine i to je naš sjaj, više nego naš jad.

Možete postaviti pitanje koji su to zaista izazovi pred nama i kako bi se katoličko sveučilište trebalo postaviti prema onomu što je pred nama? Dopustite mi da se kao uvod u iduće

¹ Bill Readings, *The University in Ruins*, Cambridge, Harvard U. Press, 1996., hrvatski prijevod Nevene Erak Camaj *Sveučilište u ruševinama*, Meandamedija, Zagreb, 2016.

primjedbe pozovem na Međunarodnu federaciju katoličkih sveučilišta (IFCU) i njezinu dugogodišnju viziju uloge katoličkoga visokoškolskog obrazovanja. Utemeljena 1924. zauzetim radom vodećih europskih sveučilišta (Katoličko sveučilište Leuven, Sveučilište Sacro Cuore, Milano, te Sveučilište Nijmegen), Međunarodna federacija katoličkih sveučilišta dosljedno je radila podupirući kvalitetu, autonomiju i važnost rada katoličkih visokoškolskih institucija u svjetlu navještenja Evandjelja. Prije 53 godine sastavljena je 'Deklaracija iz Land O'Lakesa' pod ravnanjem predsjednika IFCU-a, oca Theodora Hesburgha, koja je potkrijepila viziju rada katoličkih sveučilišta. U Deklaraciji se jasno kaže kako je poslanje katoličkih sveučilišta da teže akademskoj izvrsnosti i intelektualnoj strogoći, to jest usredotočujući se na razvoj održivih vrhunskih znanstvenih institucija.

Jedno od vodećih načela je ovo:

Katoličko sveučilište danas mora biti sveučilište u punom modernom smislu riječi, sa snažnom predanošću akademskoj izvrsnosti i brigom za nju. Katoličko sveučilište mora imati istinsku autonomiju i akademsku slobodu kako bi moglo učinkovito obavljati svoju nastavnu i znanstveno-istraživačku funkciju (...).

Do danas mnogi kritičari ove Deklaracije, koja je vrlo jasno nadahnuta nasljeđem Drugoga vatikanskog koncila, vide ovu uvodnu izjavu kao naivni odmak od temeljnih načela katoličkog identiteta. Zapravo se radi o tomu da znanstvena izvrsnost, autonomija i katolički identitet nisu i nikada ne mogu biti u oprečnosti. U Deklaraciji se potom dalje tvrdi da je katoličanstvo „osjetno nazočno i učinkovito djelatno“ u jamstvu znanstvene izvrsnosti.

Sveučilišni rektori koji su se okupili u Land O'Lakesu nastojali su učiniti svoje institucije učinkovitim intelektualnim vođama koji podupiru razvoj dostojanstvenog svijeta u skladu s kršćanskim vrijednostima. Kako se prisjeća otac John Jenkins, rektor Sveučilišta Notre Dame u Sjedinjenim Američkim Državama, „nastojali su svoje institucije učiniti mjestima gdje se otvoreno i bez bilo kakvog vanjskog uplitanja mogu razmjenjivati, braniti i kritizirati ideje,“ te, dalje dodaje, „da bi katoličanstvo bilo prisutno u akademskoj zajednici ono prvo mora informirati intelektualni život zajednice znanstvenika“, a ta prisutnost ne može ukloniti slobodno promišljanje i pregled.

Godine 2019. visokoškolski se krajolik brzo i neopozivo mijenja. Izazovi sežu od uloge sveučilišta u društvu znanja (Čemu služi sveučilište?), njegove važnosti da odgovori na ogromne izazove s kojima su suočena suvremena društva (Zašto je sveučilište važno? Trebaju li ga vlade i društvo općenito i dalje podupirati?), organizacijski model koji ima (Kako bi trebalo biti organizirano sveučilište budućnosti?). Možda izrečeni drugim riječima, no to su upravo oni izazovi o kojima govori papa Franjo u proemiju apostolskoj konstituciji *Veritatis Gaudium* (*Radost istine*) o crkvenim sveučilištima te ih jasno povezuje sa širom situacijom s kojom su u današnje vrijeme suočeni znanost i obrazovanje.

Razmotrimo na čas ove izazove.

Čemu služi sveučilište? Ovo pitanje daleko je od retoričkog u vrijeme kada je generacija onih rođenih u prvom desetljeću 21. stoljeća samouka na internetu, kada su lučonoše poslovnoga uspjeha – kao što su Steve Jobs, Bill Gates ili John Mackey – ponosni što su napustili sveučilište i kada se obrazovanje brka s profesionalnim vještinama. Sveučilišta, a katolička sveučilišta i više od drugih, imaju zadaću obrazovati pojedince intelektualnim alatom kako bi oni mogli shvatiti, analizirati i rješavati probleme te oblikovati budućnost koja

podupire dostojanstvo života – ljudskog i života planeta. Profesionalizacija je nusproizvod ovoga poslanja i kao katolička sveučilišta mi moramo biti tamo gdje se nalaze najveći izazovi budućnosti: tehnologija i umjetna inteligencija, budućnost zdravstvenih znanosti, održivi tijekovi prehrane, iskorjenjivanje siromaštva, budućnost demokracije te u našem kutku svijeta budućnost Europe.

Priroda je katoličkog sveučilišta da bude „akademska zajednica koja strogo i kritički pomaže u zaštiti i unapređenju ljudskog dostojanstva te kulturnog nasljeđa istraživanjem, obrazovanjem i različitim uslugama ponuđenim lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj zajednici.“ Služba i društvena odgovornost, općenitije definirane kao treće poslanje sveučilišta, strateški su upisane u *Ex Corde Ecclesiae*. No koja je priroda 'različitih službi' koje pripadaju znanosti i obrazovanju? I treba li o znanosti i obrazovanju razmišljati na način koji je različit i odvojen od 'službe'?

Prije jednog stoljeća sveučilišta su primarno bila vratari prošlosti, čuvajući tradiciju kao stratešku odskočnu dasku za oblikovanje budućnosti. Unatoč tomu, slobodno njegovanje znanja 'radi njega sâmog' bilo je ustrojeno oko strogih i na pravilima zasnovanih procesa koji su podupirali razvoj snažne znanosti i istraživanja. Individualizam i istraživanje temeljeno na normi bili su u samom srcu ovoga modela.

Djeluj sam, poštuj pravila i uspjeh ćeš. Virginia Woolf je u sarkastičnom opisu studija na Oxbridgeu napisala: „Student koji je osposobljen za istraživanje na Oxbridgeu neprijeporno ima neke metode vođenja svog pitanja mimo svih odvracanja dok ono ne naiđe na svoj odgovor kao što ovca utrči u svoj tor.“² Unatoč sarkazmu ovog 'ovčjeg' opisa, stvar je u tomu da se dominantna struktura znanja temeljila na očuvanju, oponašanju i naposljetku prijenosu, umjesto da bude forum za inovaciju i kritiku. Znanstvenik je u tom modelu oblikovan prema pustinjaku, koji je zaključan u svom sveučilištu-skriptoriju, pomno braneci korpus znanja kojemu pristup smiju imati samo određene kultivirane elite. Kritika Virginie Woolf je radikalna i govori trenutku preobrazbe, koje smo i mi danas još uvijek baštinici. To jest, preobrazba modela liberalnih umjetnosti slobodnog razmišljanja, koji je bio elitistički i neprijeporno imao svojih nedostataka, u paradigmatu koju gura specijalizacija, uključujući tehničko stručno znanje s društvenom funkcijom i učinkom, ali i preobrazba iz uglavnom individualističkog modela znanosti i obrazovanja prema kolektivnim modelima istraživanja i razvoja, pa čak i upravljanja.

Djelo Johna Henryja kardinala Newmana pod naslovom *Ideja sveučilišta (The Idea of a University)* (1858.) pruža simbol sveučilišta kao institucije za koju se smatra da njeguje znanje u svoje vlastite svrhe, ali ne kao utočište nekritičkog oponašanja. On zagovara ideju sveučilišta kao zajednice mislilaca, koji su uključeni u intelektualnu potragu ne ni u kakve izvanjske svrhe, nego kao svrhu samoj sebi, naposljetku oblikujući pojedince koji bi širokim, transverzalnim i liberalnim obrazovanjem mogli „razmišljati i rezonirati i uspoređivati i razlikovati i analizirati“. On govori protiv uske specijalizacije i tvrdi kako bi se studente trebalo podučavati temeljem šire dimenzije. Slično tomu španjolski filozof José Ortega y Gasset u svojem je djelu 'La misión de la universidad' (1930.) tvrdio da je do instrumentalne propasti Europe na početku 30-ih godina 20. stoljeća došlo zbog fragmentacije znanja kroz specijalizaciju.

² Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, Harmondsworth, 1928., str. 29-30.

Ukratko, da bi se odgovorilo na pitanje čemu služi sveučilište moglo bi se nadodati da su sveučilišta čuvari budućnosti naših naroda, Europe i svijeta zamišljenih kao miroljubiva koalicija nacija.

Koja je važnost sveučilišta? Posljednjih godina većina govora 'o stanju države i nacije' ne sadrži upućivanja na sveučilišta – napose onih Europske komisije i Sjedinjenih Američkih Država – ili smanjenje sredstava za istraživanje i razvoj – napose nedavne odluke brazilske vlade – što je mnoge potaklo da postave pitanje trebali li strateško financiranje sveučilišta i znanstvenih institucija biti politički prioritet. Pored nacionalno specifičnih političkih borbi, moj je interes i opet da postavim pitanje kako javnost općenito shvaća (ili ne) važnu ulogu sveučilišta za budućnost ljudskih ekosustava. To potječe od sve jače percepcije da su sveučilišta simboli birokracije, gdje administratori i upravitelji nadmašuju znanstvenike, ili još gore 'tvornice', a ne mjesta intelektualnog i profesionalnog rasta.

Zapravo, zajednički opisi onoga što sveučilišta rade često pribježu usporedbi. Stoga ih se definira kao 'tvornice znanja' ili kao 'tržišta ideja' (Louis Menand), to jest kao mjesta razmjene i pregovora, gdje se kompleksnost društvenog tkiva odražava u uspješnom dijalogu disciplina i metodologija. U nedavnoj smo prošlosti bili svjedoci sve jače svijesti kako sveučilište – kao kompleksna organizacija – bilo da je javno ili privatno, poštuje visoke norme odgovornosti, prije svega prema svojim studentima, čija kvaliteta govori o širem učinku institucije.

I kako to radimo? Kako je Benjamin Ginsberg zapisao u djelu *Pad fakulteta: Uspon sveadministrativnog sveučilišta i zašto je to važno* (*The Fall of the Faculty: The Rise of the All-Administrative University and Why this Matters*) strateški planovi sveučilišta gotovo su istovjetni, umjesto da utvrđuju jedinstvene jake strane i smjernice za budućnost. Stefan Collini u svom djelu *Čemu služe sveučilišta?* (*What are Universities for?*) upozorava kako je naše umove kolonizirao pedagoški žargon. Naše istraživanje treba biti konkurentno, pionirsko, inovativno, povezano, primjenjivo, učinkovito, prenosivo, stvarati dobit i ... jednostavno obimom kako bi se širilo medijima.

U ovo naše doba, kada se sveučilište opasno približava **tvornici**. **Ono se oslanja na normalizaciju** uz pravilo mjerenja i učinka, naglasak na ishodima i materijalnosti stvaranja vrijednosti. To se događa budući da je sveučilište u sve većoj mjeri zavedeno glamurom i sjajem **poduzetničkog ideala** (tvrтка) kojim vladaju modeli učinkovitosti, rasta i inovacije. Ja predlažem preobrazbu sveučilišta iz tvornice svijeta u atelje svijeta. Upravo se u ateljeu javlja novina, no to je novina na kojoj se radi i o kojoj se razmišlja. Atelje je isto tako prostor za eksperimente i doživljaje, gdje se vježba, ponavlja, briše, precrtava, izbriše, uništava i nanovo počinje umjetnička gesta da bi naposljetku umjetnik bio zadovoljan svojom kompozicijom. To je dobar opis onoga što rade sveučilišta.

Kako bi se, dakle, sveučilišta trebala organizirati?

Slika i predodžba kojoj dajemo prednost nije slika strukture koja je u sebi zatvorena i nema nikakve veze s okolnim svijetom, nego prostora su-rada s drugima. Mjesta gdje se okupljaju različiti akteri i gdje su discipline u doticaju jedne s drugima. Naša snaga je u koalicijama, a ne u odijeljenim organizacijama. Naša snage je u nuđenju prijedloga strateške vrijednosti, ona se oslanja na postavljanje visokih ciljeva, na pridržavanje visokih normi kvalitete, ali isto tako i na svijesti što društvo očekuje od katoličkog sveučilišta. Sjećam se govora pape Franje na Ekvadorskom papinskom katoličkom sveučilištu, u kojem on rad i

poslanje sveučilišta postavlja na konkretan put, koji je sažet u dvama glavnim pitanjima. On kaže, „Kao sveučilište, kao obrazovne institucije, kao profesori i studenti, sâm nas život izaziva da odgovorimo na ova dva pitanja: Čemu nas ovaj svijet treba? Gdje je brat tvoj?“.

Može se raspravljati, ako u promjenjivim uvjetima današnjega vremena pustinjački pripadnik akademske zajednice više nije održiv, onda nije održiva ni tehnokratska paradigma, paradigma kojoj je cilj prigušiti slobodu obrazovanja i znanosti na usko shvaćanje učinka sveučilišta izravno povezanog sa zapošljivošću ili, čak i uže, na konkretne i pojednostavljeno definirane poslove. Ako je jedna od mantri stručnjaka za umjetnu inteligenciju da se posao koji se može opisati može automatizirati, naša zadaća u sveučilišnom vodstvu jest da se pripremimo za budućnost u kojoj poslovi koji trebaju doći još nisu izmišljeni, te se kretati u smjeru povećane gradnje mostova među disciplinama, razvoja sposobnosti naših studenata da razmišljanju, shvate i raspakiraju kompleksnost. Pružati studentima široke kompetencije kako u liberalnim umjetnostima tako i u disciplinama STEM područja (znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike), osposobljavati profesionalce-stručnjake odgovorne za oblikovanje budućnosti i stvaranje radnih mjesta. I to bi trebalo napraviti uzimajući u obzir da radimo s ljudskim materijalom. Umjesto stvaranja super sposobnog čovječanstva (bebe CRISPR u Shenzhenu), sveučilišta imaju zadaću prigrliti raznolikost i nesavršenost, budući da upravo tamo možemo djelovati kako bi poboljšali uvjete života 'naše braće i sestara'. Znanost u službi zajedničkoga dobra znači prihvaćanje izazova poboljšanja ljudskog stanja uz istodobno poštovanje života planeta, i znači prihvaćanje izazova, prijatni i prilika tamo gdje one jesu. A to znači raditi preko granica disciplina, preko granica država. Kako je tvrdio Johann Wolfgang Goethe „ne postoji rodoljubna znanost“.

Ovi mostovi nisu jednostavno instrumentalni, oni su isto tako aksiološki, epistemološki i kulturni. Kako traži papa Franjo u enciklici *Laudato Si (Hvaljen budi)*, naš posao kao pedagoga jest da razmišljamo o onakvom svijetu kakvog želimo ostaviti onima koji dolaze poslije nas, djeci koja rastu, koja će postati naši studenti u budućnosti (LS, 160). Treće poslanje sveučilišta ostvaruje se u pružanju ruke zajednici izvan granica naših fakulteta, očuvanjem ekološke sadašnjice naše zajedničke kuće, tako da oni koji dolaze poslije mogu imati budućnost. Sjaj sadašnjosti jest da nikada u povijesti nismo imali tehnološku mogućnost da budemo tako blizu onima koji su daleko, da imamo pristup iznimnim arhivima, znanstvenim podacima širom svijeta.

Od 1976. godine očekivana životna dob pri rođenju porasla je za 12 godina, s 61 na 80 godina. To ima i imat će ogromnog utjecaja na način kako se društva organiziraju i planiraju budućnost. Ljudi žive dulje i očekuju bolju kvalitetu života u scenariju u kojem su glavni pokretači znanost i tehnologija. Proteklih se godina dogodio zapanjujući razvoj.

DNA ljudskog embrija „uređuje“ se kako bi se iz njega izvadila bolest. Predprogramirani dron skuplja uzorke krvi stanovnika sela u Africi i vraća se u glavni grad. Ovo nisu scenariji znanstvene fantastike nego stvarnost ere koju su neki nazvali 'zlatno doba inovacija'. U tom razvoju istraživački ekosustav (sveučilišta, vlade, tvrtke) ima stratešku ulogu, ali ne isključivu, budući da inovacija koju pokreće korisnik sve više pronalazi rješenja kako bi pomogla da se zdravstveni djelatnici mogu nositi s kompleksnim izazovima. Jedno od njih je nagrađena platforma koju pokreće UCP - nazvana „Inovacija pacijent“ (Patient Innovation) koja je rezultirala s 850 testiranih novih rješenja koja pokreću pacijenti, u rasponu od trodimenzionalnih protetskih uređaja do sapuna „Faso“ koji je stvorio inženjer u Burkini Faso kako bi odbio komarce u regiji zaraženoj malarijom.

No budućnost zdravstva neće se definirati samo inovacijama koje tek krećemo stvarati; nju će podjednako oblikovati način kako mi odgovaramo na – i kako anticipiramo – izazove i posljedice svakoga velikog napretka. Neka od razvijajućih područja medicinskog istraživanja kao što su genska terapija ili imunoonkologija vrlo pozitivno donose promjene u liječenje raka, umjetna će inteligencija drastično skratiti vrijeme koje je znanstvenicima i liječnicima potrebno za analizu podataka; štoviše, zdravstvo koje pokreću podatci ima sve jači utjecaj na odluke o liječenju i upravljanju, a pacijenti preko aplikacija i divnog svijeta nosive tehnologije mogu dati podatke o simptomima u realnom vremenu. Ovo je vrijeme velike šanse za znanost da potiče kolaborativne saveze znanja koji će omogućiti brzi i važan razvoj. Personalizirana medicina skrojena prema jedinstvenim potrebama, genetski sastav i način života svakog pacijenta važan su trend u zdravstvu, ali ovaj novi svijet nije bez izazova, primjerice pristupa pacijenata novom razvoju, prenapregnutog financiranja nacionalnih sustava zdravstvene skrbi u mnogim zemljama; odlučivanja u zdravstvu koje pokreću podatci; strukture pružanja skrbi i međuljudskih odnosi u scenariju – koji postoji – u kojem na primjer roboti skrbe za pacijente koji boluju od Alzheimerove bolesti.

Unatoč izazovima, nikada prije u prošlosti nismo imali takve nevjerojatne mogućnosti njegovanja znanosti za obranu ljudskog dostojanstva. Izazov se upravo sastoji u korištenju te moći za ostvarenja napretka prema uključivijim sveučilištima i šire, društava.

U govoru kojim prihvaća nagradu Karla Velikog 6. svibnja 2016. godine Njegova Svetost papa Franjo izaziva nas da gradimo kulturu susreta i dijaloga: „Ova kultura dijaloga trebala bi biti sastavni dio obrazovanja u našim školama, koje prelazi granice disciplina, te pomoći dati mladim ljudima alate potrebne za rješavanje sukoba na način koji je drukčiji od onoga na koji smo navikli. Danas nam je prijeko potrebno da gradimo „koalicije“ koje nisu samo vojne i gospodarske, nego kulturne, obrazovne, filozofske i vjerske. [...] Naoružajmo naše ljude kulturom dijaloga i susreta.“

Svi mi okupljeni ovdje, nadahnimo se ovim riječima našega pape kako bismo gradili ove koalicije i bili naoružani kulturom dijaloga i susreta među našim sveučilištima, Crkvom i zajednicama u kojima djelujemo te istinski prigrlili sjaj naše sadašnjice.

PRIJEVOD: Lidija Šimunić Mesić